

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ГАЛУЗЕВИХ ЗНАНЬ»**

Сєверодонецьк – 2015

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ГАЛУЗЕВИХ ЗНАНЬ»**

Затверджено на засіданні кафедри
політології та міжнародних відносин
Протокол № 2 від 26 вересня 2015 р.

Сєверодонецьк – 2015

ББК 323.21

Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Основи галузевих знань» (для студентів напряму підготовки 6.030104 «Політологія») / Уклад. Л. А. Літвін. — Северодонецьк : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2015. — 34 с.

Методичні вказівки мають на меті допомогти в підготовці та проведенні семінарських занять з курсу «Основи галузевих знань». Наявність планів семінарів, тем доповідей та рефератів, списків літератури по кожній темі сприятимуть поглибленому вивченню тематичного матеріалу.

Укладач

Л. А. Літвін, доц., к.політ.н.

Відповідальний за випуск

Г. П. Щедрова, проф., д.політ.н.

Рецензент

Л. І. Павлова, доц., к.політ.н.

Тема 1

ПОЛІТОЛОГІЯ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА.
НАЦІОНАЛЬНІ ШКОЛИ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Після вивчення теми, ви зумієте:

- зрозуміти сутність та значення політичної науки;
- визначати політологію як науку та навчальну дисципліну;
- називати школи політичної науки;
- характеризувати понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- аналізувати вплив політичної думки на інші науки.

План

1. Політологія як наука.
2. Політологія як академічна навчальна дисципліна.
3. Предмет та об'єкт науки про політику.
4. Категоріально-понятійний апарат політичної науки.
5. Методи політологічних досліджень.
6. Функції політології.
7. Американська політична школа.
8. Школа політичної науки країн Західної Європи.
9. Українська школа політичної науки.

Основні поняття та категорії

Політологія, політична наука, політика, предмет, об'єкт, метод, влада, біхевіоризм, інституціоналізм, компаративізм, категорія, наукова школа.

Тематика доповідей

1. Місце політології у системі соціально-гуманітарних наук.
2. Взаємозв'язок політики з іншими сферами суспільного життя.
3. Витоки академічної політології.
4. Американська школа політичної науки.
5. Проблемність предмета дослідження політології.
6. Особливості європейської політичної науки.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть предмет та об'єкт політології.
2. Охарактеризуйте методи політології.
3. Розкрийте зміст основних функцій політології.
4. Назвіть основні категорії політології.
5. Визначте структуру політичної науки.

Література: 4, 7, 12, 17 – 22

Т е м а 2
ПОЛІТИКА ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ. КАТЕГОРІЯ ВЛАДИ
У ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Після вивчення теми, ви зумієте:

- надавати визначення політиці за різними науковими підходами;
- розкривати зміст категорії політики;
- аналізувати категорію політичної влади.

План

1. Підходи до визначення політики.
2. Функції політики. Структура політики.
3. Рівні організації політики.
4. Властивості політики.
5. Концепції та види влади.
6. Структура влади.
7. Ознаки та функції політичної влади.
8. Сучасні концепції політичної влади.
9. Легітимність та легальність політичної влади.

Основні поняття та категорії

Політика, структура політики, функції політики, інклюзивність, темпоральність, влада політична, легальність, легітимність.

Тематика доповідей

1. Різноманітність форм та типів політичної влади.
2. Сутність принципу розподілу гілок влади.
3. Легітимність влади за Д. Істоном.
4. Легітимність політичної влади в сучасній Україні: проблеми забезпечення.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке політика?
2. Назвіть функції політики.
3. Окресліть структуру політики.
4. Охарактеризуйте спільні та відмінні ознаки влади державної і влади політичної.
5. Проаналізуйте основні джерела та ресурси політичної влади.
6. Які види влади та за якими критеріями можна виділити?
7. Що таке політична легітимність влади та які її типи?
8. У чому полягає принцип розподілу влад?

Література: 4, 7, 12, 17 – 22

Т е м а 3
**ДЕРЖАВА ЯК ОСНОВНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ІНСТИТУТ.
ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА**

Після вивчення теми ви зумієте:

- визначити особливості держави як основного політичного інституту;
- назвати форми державного правління та територіального устрою;
- надати визначення політичній системі суспільства;
- системно розглядати політику.

План

1. Поняття, структура та функції держави.
2. Концепції походження держави.
3. Форми державного правління.
4. Форми територіального устрою.
5. Основні теорії політичної системи.
6. Структура та функції політичної системи.
7. Типології політичної системи.

Основні поняття та категорії

Політика, держава, форма державного правління, територіальний устрій, демократія, авторитаризм, політична система, системний аналіз політики.

Тематика доповідей

1. Процес українського державотворення.
2. Найефективніша форма державного правління.
3. Особливості політичної системи України.
4. Сучасні моделі політичних систем.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття поняттю «держава».
2. Назвіть форми державного правління.
3. Назвіть форми територіального устрою.
4. Що таке політична система?
5. Які функції політичної системи?

Література: 12, 15, 16, 17 – 22

Т е м а 4

ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ. ПОЛІТИЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Після вивчення теми ви зумієте:

- визначити сутність та типи політичних режимів;
- охарактеризувати такі явища як політична стабільність та політична опозиція;
- визначати сутність та типи таких категорія як «політична організація», «політична партія», «політичний рух».

План

1. Сутність політичного режиму.
2. Типологія політичних режимів.
3. Поняття та сутність політичних організацій.
4. Сутність та типологія політичних партій.
5. Структура та функції політичних партій.
6. Політична організація, політична партія, громадська організація, політичний рух – порівняльна характеристика.

Основні поняття та категорії

Політичний режим, демократія, авторитаризм, тоталітаризм, політична організація, політична партія, політичний рух.

Тематика доповідей

1. Політичні рухи: суть, різновиди, етапи розвитку.
2. Особливості політичних партій в Україні.
3. Передумови виникнення політичних партій.
4. Політичний режим в Україні.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке політичний режим?
2. Назвіть типи політичних режимів.
3. Що таке політична організація, політична партія?

Література: 12, 15, 16, 17 – 22

Тема 5 ЦІННІСНИЙ ВИМІР ПОЛІТИКИ. РОЛЬ ОСОБИ У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Після вивчення теми ви зумієте:

- розглядати політику в ціннісному вимірі;
- визначати політичну культуру, політичну свідомість, політичну поведінку;
- оцінити політичну культуру в сучасній Україні.

План

1. Політичні цінності та антицінності.
2. Сутність та типи політичної культури.
3. Сутність політичної ідеології.
4. Типологія політичних ідеологій.
5. Сутність та рівні політичної свідомості.
6. Сутність політичної соціалізації. Рівні політичної соціалізації.
7. Політична поведінка.
8. Форми та функції політичної участі. Типи та суб'єкти політичної участі.
9. Аполітичність та абсентеїзм у політиці.

Основні поняття та категорії

Ціннісний вимір політики, цінності, антицінності, політична культура, політична ідеологія, політична свідомість, політична соціалізація, політична поведінка, політична участь, аполітичність, абсентеїзм.

Тематика доповідей

1. Співвідношення моралі та політики.
2. Етичні аспекти реалізації політики.
3. Порівняльний аналіз політичних культур країн Заходу та Сходу.
4. Полікультурність українського суспільства як фактор впливу на державну політику.
5. Постмодернізм у культурі і політиці.
6. Політична культура в Україні.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке політичні цінності та антицінності?
2. Що таке політична культура та ідеологія?
3. Назвіть типи політичних ідеологій.
4. Назвіть рівні політичної соціалізації.
5. Що означає термін «фрагментарна політична культура»?
6. Назвіть найбільш характерні риси політичної культури у сучасних лідерів України.

7. Які чинники визначають політичну культуру сучасного українського суспільства?
8. Які форми політичної участі Ви знаєте?
9. Чи спостерігається в Україні явище абсентеїзму?

Література: 5, 6, 17 – 24

Т е м а 6

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИКИ. ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Після вивчення теми ви зумієте:

- визначити риси нації як суб'єкту політики;
- визначати сутність, структуру та типи націоналізму;
- аналізувати національні інтереси та принцип національного самовизначення;
- характеризувати гендерні дослідження в політичній науці.

План

1. Основні підходи до трактування нації.
2. Сутність, структура та типи націоналізму.
3. Поняття національних інтересів.
4. Принцип національного самовизначення.
5. Націоналізм та демократія.
6. Сутність гендеру та гендерної рівності. Співвідношення понять «гендер» та «політика».
7. Розвиток гендерних досліджень у політичній науці.
8. Гендерна рівність як складова паритетної демократії.

Основні поняття та категорії

Нація, націоналізм, національні інтереси, принцип національного самовизначення, гендер, гендерна рівність, паритетна демократія.

Тематика доповідей

1. Формування національної держави.
2. Гендерна структура політичних інститутів України.
3. Політико-правове регламентування гендерної рівності.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке нація?

2. Що таке національні інтереси та принцип національного самовизначення?
3. Що таке гендер та гендерна рівність?
4. Як розглядається гендер в політології?
5. Як співвідносяться гендерна рівність та демократія?

Література: 1, 4, 9, 10, 21

Т е м а 7

МІЖНАРОДНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ. ПОЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Після вивчення теми ви зумієте:

- визначити сутність міжнародних відносин та світової політики;
- назвати сучасні міжнародні процеси;
- характеризувати політичні технології.

План

1. Сутність міжнародних відносин та світової політики.
2. Особливості сучасних міжнародних політичних процесів.
3. Реалістичний та ідеалістичний підхід до розуміння світової політики.
4. Поняття та структура політичних технологій.
5. Процедурні та технічні компоненти політичних технологій.
6. Типи політичних технологій.
7. Формування політичних технологій.
8. Політичний аналіз та політичне консультування.
9. Інформаційні технології. Комп'ютерні технології.

Основні поняття та категорії

Міжнародна політика, світова політика, міжнародні відносини, зовнішня політика, геополітика, політичні технології, політичний процес, політичний аналіз, політичне консультування, інформаційні технології, комп'ютерні технології.

Тематика доповідей

1. Теоретичні дискусії про світову політику XX – XXI століть.
2. Особливості сучасної зовнішньополітичної стратегії України.
3. Роль технологій у політичному процесі.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке міжнародні відносини та світова політика?
2. Які ідеї висловлюють представники реалізму?

3. Які визначальні характеристики сучасного світового процесу Ви можете назвати?
4. Які Ви знаєте політичні технології?
5. Що таке політичне консультування?
6. Що таке технологія?
7. Як ви розумієте поняття «політична технологія»?
8. Функції технологій політичної діяльності.
9. Механізм створення політичних технологій.
10. Дайте визначення антитехнологіям.
11. У чому полягає специфіка виборчих технологій?
12. У чому полягає сутність популізму?
13. Розкрийте специфіку застосування політичних технологій та антитехнологій в Україні.

Література: 2, 3, 13, 20, 21

Список рекомендованої літератури:

1. Абубикирова Н. И. Что такое «гендер»? / Н. И. Абубикорова // Общественные науки и современность. — 1996. — № 6. — С. 123—125.
2. Бебик В. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз : Моногр. / Валерій Бебик. — К. : МАУП, 2005. — 440 с.
3. Гончаров М. И, Лемзяков Г. А. Консалтинг в антикризисном управлении. Теория и практика / М. И. Гончаров, Г. А. Лемзяков. — М. : Экономика, 2006. — 245 с.
4. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політологія: Навч. посіб. — 5-те вид., перероб. і доп. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. — 645 с.
5. Дженусов А. И. Различие структур и уровней развития политической культуры / А. И. Дженусов // Соціально-гуманитарные знания. — 1999. — № 4. — С. 108—121.
6. Карпова Н. В. Политическая культура в процессе становления гражданского общества / Н. В. Карпова // Вестник Московского университета. — Серия 18. Социология и политология. — 2006. — № 1. — С. 41—54.
7. Колбеч Г. К. Політика: основні концепції в суспільних науках / Г. К. Колбеч ; [Пер. з англ.]. — К. : КМ Академія, 2004. — 127 с.
8. Короткий оксфордський політичний словник / За ред. І. Макліна, А. Макмілана. — Пер. з англ. — К. : Основи, 2005. — 789 с.
9. Мельник Т. М. Творення суспільства гендерної рівності : міжнародний досвід : закони зарубіжних країн з гендерної рівності / Т. М. Мельник. — [2-е вид, доп.]. — К. : Стилос, 2010. — 440 с.
10. Ми — різні, ми — рівні. Основи культури гендерної рівності / [За ред. О. Семиколенової]. — К. : Ніка-Центр, 2010. — 176 с.
11. Політологічний енциклопедичний словник / [за ред. Шемшученка Ю. С.] — К. : Генеза, 2004. — 736 с.
12. Коваль І. Політологія : підручник / І. Коваль. — Харків : Фоліо, 2012. — 414 с.
13. Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори) : [енциклопедичний словник-довідник] / За наук. ред. Н. М. Хоми. — Львів : «Новий світ — 2000», 2015. — 490 с.
14. Політологія [учебник] / [под. ред. В. Ачкасова, В. Гуторова]. — М. : Высшее образование, 2010. — 692 с.
15. Політична система і громадянське суспільство : європейські і українські реалії : [монографія] / [за заг. ред. д.і.н., проф. А. І. Кучеренка]. — К. : НІСД, 2007. — 396 с.
16. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку: Навч. посібник / І.Ф. Курас, Ф.М. Рудич, Р.В. Балабан,... Г.П. Щедрова, Е.В. Щербенко; За ред. Ф.М. Рудича. — К. : Парламентське вид., 2002. — 327 с.
17. Політологічний енциклопедичний словник / [за ред. Шемшученка Ю. С.] — К. : Генеза, 2004. — 736 с.

18. Політологія : [навч. посібник] / [За ред. проф. Г. П. Щедрової]. — Луганськ : Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2012. — 372 с.
19. Політологія : навчальний енциклопедичний словник-довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації / За наук. ред. Н. М. Хоми. — Львів : «Новий світ — 2000», 2014. — 779 с.
20. Рудич Ф. М. Політологія : підручник / Ф. М. Рудич. — К. : Либідь, 2006. — 480 с.
21. Соловьёв А. И. Политология: политическая теория, политические технологии : [Учебник для студентов ВУЗов] / Соловьёв А. И. — М. : Аспект-Пресс, 2001. — 559 с.
22. Шляхтун, П. П. Політологія: історія та теорія [Текст] : підручник / П. П. Шляхтун. — К. : Центр учбової літератури, 2010. — 472 с.
23. Щедрова Г. П. Громадянське суспільство та політична культура: теоретичний і прикладний аспекти : [монографія] / Галина Петрівна Щедрова. — Луганськ : Вид-во «Елтон-2», 2009. — 308 с.
24. Щедрова Г. П. Формування політичної конкуренції еліт в сучасній Україні : [Монографія] / Галина Петрівна Щедрова, Сергій Володимирович Щедров. — Луганськ : Вид-во «Елтон-2», 2013. — 303 с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до семінарських занять з дисципліни «Основи галузевих знань»
(для студентів напряму підготовки 6.030104 «Політологія»)

Укладач
ЛІТВІН Лілія Анатоліївна

Підписано до друку
Формат 60X84 1/16. Папір типогр. Гарнітура Times.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. Обл. вид. арк.
Тираж _____ екз. Вид. № _____ Замов. № _____ Ціна договірна.

Видавництво
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
93400, м. Сєвєродонецьк, просп. Радянський, 59а

E-mail: uni.snu.edu@gmail.com